

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

Alle dyr er like (men noen dyr er likere enn andre)

Tanker om velferd hos tamme og ville svin

Veterinærdagene 2024

Cecilie Mejdell

veterinær, seniorforsker, fagansvarlig dyrevelferd

Grisen er noe for seg selv!

- Klauvdyr og énmaget
- Alteter
- Bygger rede
- Føder mange unger
 - Godt utviklete
- Lettlært
- Renslig

Grisen likner oss

- Trening av kirurger
- Griseinsulin
- Xenotransplantasjon
- Skjellsord

«Gammel gris» Av Niclas Gulbrandsen, 1995

Formet i vårt bilde

Men vårt bilde er ikke entydig

- Elsket og hatet
- Urent dyr i jødedom og islam
- Spises i den kristne kulturkrets
 - Norrøn mytologi
- Spises i Østen

Galten Særimne i Valhall

Dyrevelferd

Brambellkommisjonen og FAWC

de «fem friheter» for husdyr:

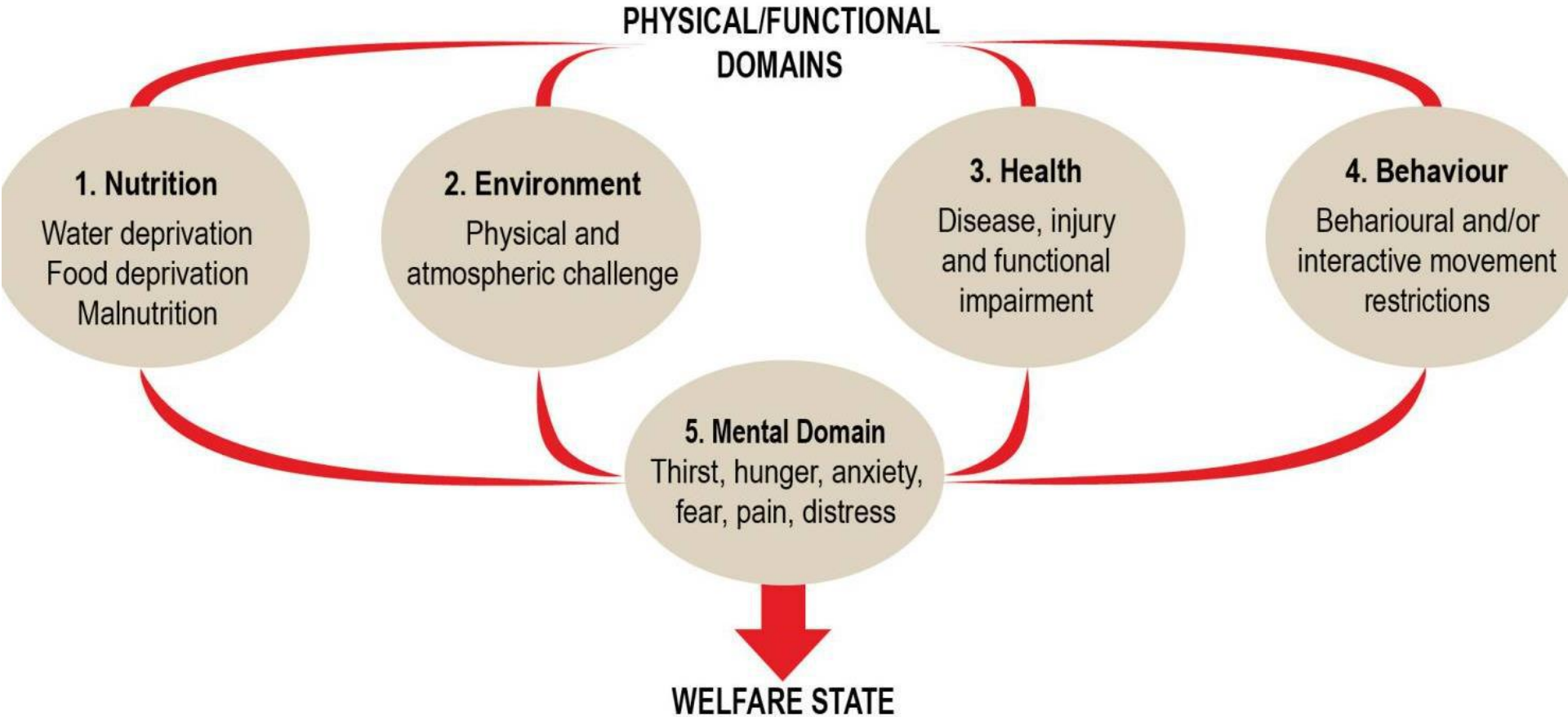
- frihet fra sult, tørst og feilernæring – ved tilgang på friskt vann og en diett som opprettholder god helse og livskraft
- frihet fra unormal kulde, varme og ubehag – ved å sørge for et passende miljø og komfortabel hvileplass
- frihet fra frykt og stress – ved å sørge for gode omgivelser og behandling slik at mental lidelse kan unngås
- frihet fra smerte, skade og sykdom – ved forebygging, rask diagnose og behandling
- frihet til å utøve normal adferd – ved å sørge for nok plass, passende fasiliteter og selskap av artsfrender

Welfare Quality®

4 prinsipper, 12 kriterier, diverse «measures»

<i>Prinsipper</i>	<i>Kriterier for god velferd</i>
<i>God fôring (good feeding)</i>	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Fravær av langvarig sult (absence of prolonged hunger)</i>2. <i>Fravær av langvarig tørst (absence of prolonged thirst)</i>
<i>God oppstalling (good housing)</i>	<ol style="list-style-type: none">3. <i>Bekvem hvile (comfort around rest)</i>4. <i>Passe temperatur (thermal comfort)</i>5. <i>Plass til normale bevegelser (ease of movement)</i>
<i>God helse (good health)</i>	<ol style="list-style-type: none">6. <i>Fravær av skader (absence of injuries)</i>7. <i>Fravær av sykdom (absence of disease)</i>8. <i>Fravær av smerte forårsaket av driftsrutiner (absence of pain caused by management routines)</i>
<i>Hensiktsmessig atferd (appropriate behaviour)</i>	<ol style="list-style-type: none">9. <i>Utløp for sosial atferd (expression of social behaviours)</i>10. <i>Utløp for annen naturlig atferd (expression of other behaviours)</i>11. <i>Godt forhold menneske-dyr (good human-animal relationship)</i>12. <i>Tilstedeværelse av positive emosjoner (positive emotional states)</i>

5 Domain model (Mellor et al., 2016, 2020)

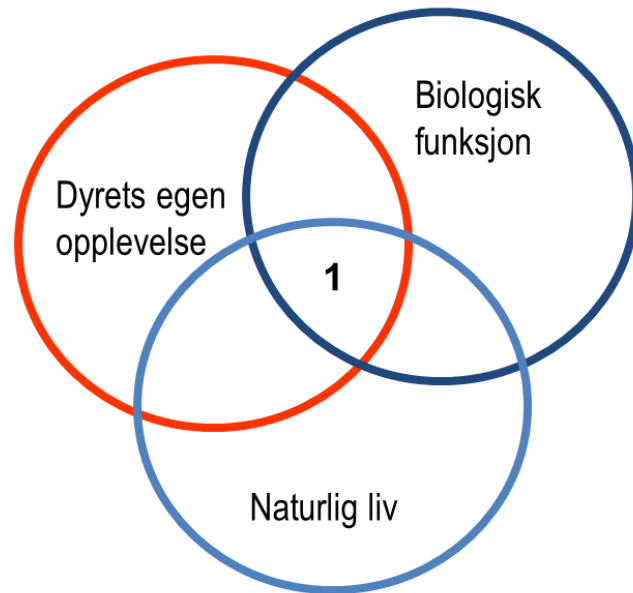

Dyr-menneskeforholdet

kan være positivt ut over nødvendig tilsyn og stell

Nature of Human-Animal Interaction	← Lower ← Positive Affective Impact → Higher →			
	None (0)	Low-level (+)	Mid-level (++)	High-level (+++)
<i>Frequency of affiliative contacts</i>	All contact neutral and brief, but not threatening or aversive	Irregular or brief daily interactively engaged contact	Regular daily interactively engaged contact for moderate periods	Companionable interactions for most of each day
<i>Variety of affiliative contacts</i>	Routine daily maintenance activities executed without engagement	Limited variety of shared engaging activities	Moderate variety of shared engaging activities	Wide variety of shared engaging activities
<i>Duration of affiliative contacts</i>	Too brief to approximate to shared activities with members of the conspecific social group	Limited duration of shared engaging activities	Moderate duration of shared engaging activities	Optimal duration that approximates to shared activities with the conspecific social group
<i>Form of affiliative contacts</i>	Too different to approximate to shared activities with members of the conspecific social group	Some similarity with shared congenial activities of the conspecific social group	Moderate similarity with shared congenial activities of the conspecific social group	Optimal form that approximates to shared congenial activities with the conspecific social group. e.g., optimal reciprocal, i.e., not one-sided, bonded congenial contact

Hvilke hensyn veier mest?

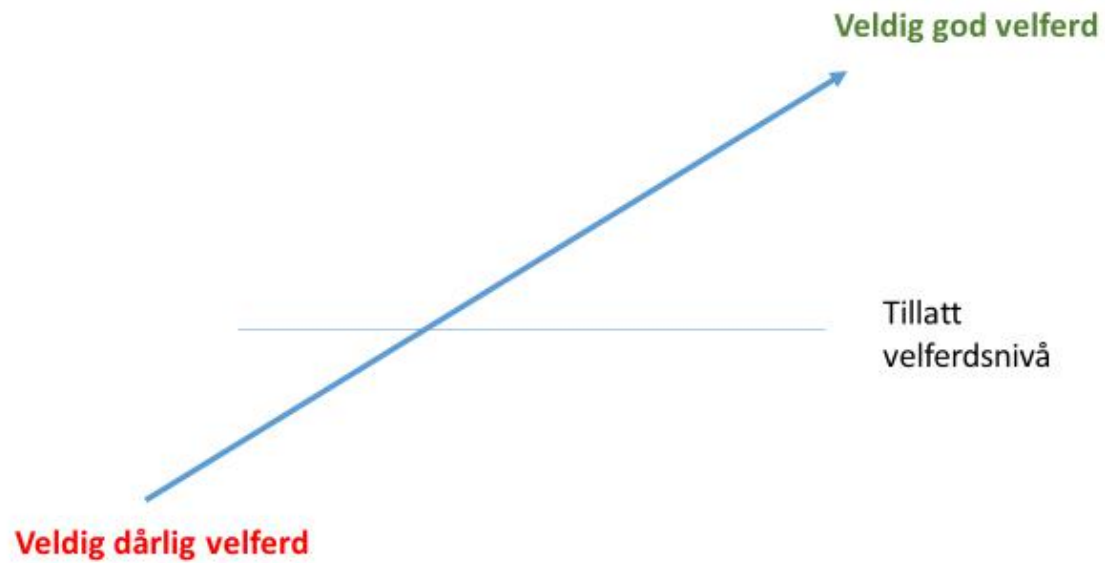

Foto: Mattilsynet

Foto: Øverby gård

Grisen som husdyr i vår tid

- Inne på lite areal
- Høy dyretetthet
- Få stimuli
- Lettspist fôr
- Kjedsomhet
- Frustrasjon og stress
- Helseproblemer
- Skadende atferd
 - Halebiting mv
- Aggresjon/frykt

Foto: Bondevennen

Et aktivt dyr

- Som ikke har noe å gjøre
- ➔ – Oppskrift på problemer
- «Løsninger» som ble brukt:
 - Halekupering
 - Antibiotika

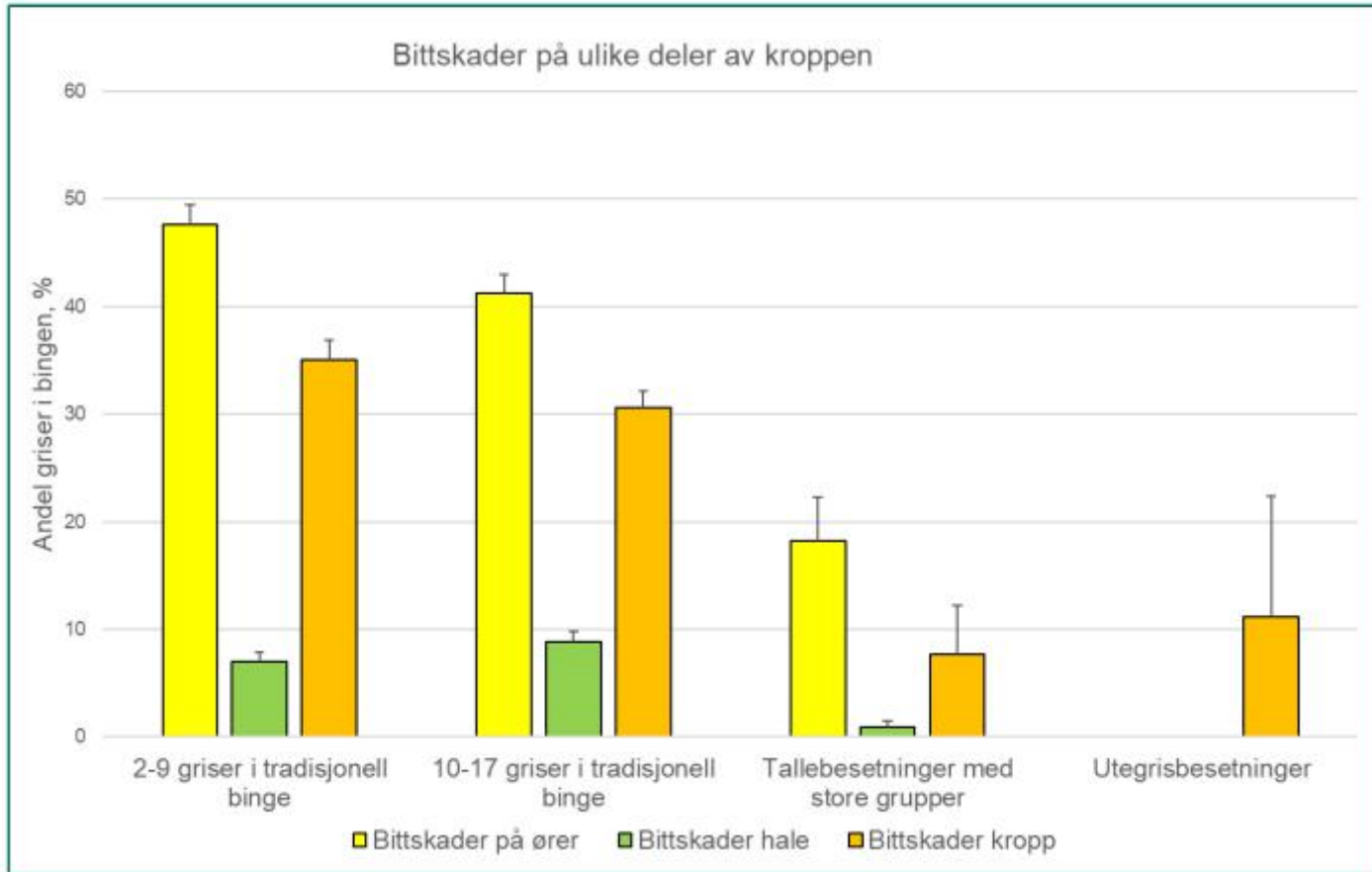
Foto: C. Mejdell

Viktige tiltak

- Tilby valg
- Sysselsetting
 - Rotemateriale, strø, grovfôr, leker
 - Variasjon
- Totalareal
 - Mindre aggresjon i store grupper
- Stabile grupper
- Forutsigbarhet
- Kontroll
- God hvile

Foto: Audun Flåtten

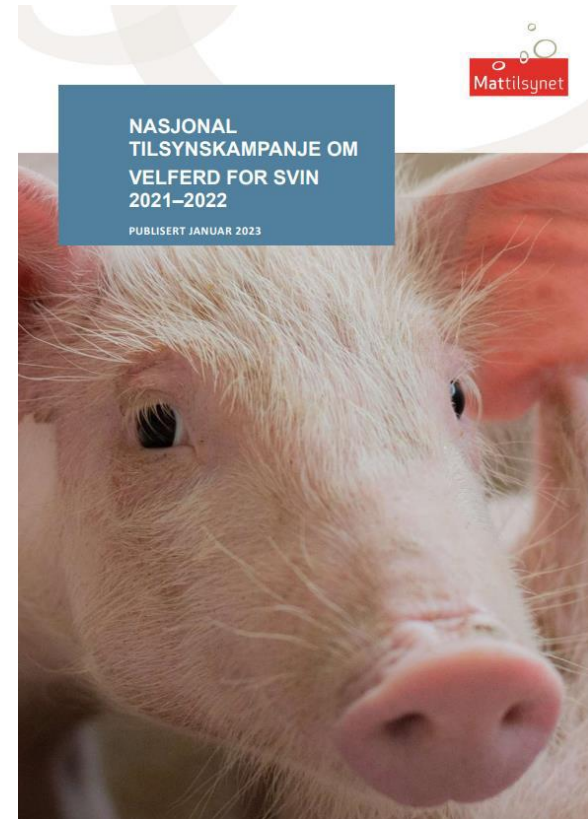
Fra «Griseløftet», NMBU

Vurderingsområder

- **Fôr/vann**
 - Vanligvis bra
 - Restriktiv fôring av purker
 - Dyrevernsaker
- **Fysisk miljø**
 - Regelverket
 - Termisk miljø
 - Luftkvalitet
- **Helse - sykdom og skade**
 - Bondens forebygging og rutiner
 - Ivaretagelse av syke/skadde
 - Konsekvenser av store kull
- **Naturlig atferd**
 - Driftsform
 - Regelverk
 - Management
- **Transport og avliving**
 - Slakteristruktur
 - Bedøving (CO₂)

Utfordringer

- **Etterlevelse av regelverket**
 - Jf. Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje
 - 427 bruk m slaktegris + 155 smågris
 - Over halvparten hadde avvik
 - Rotemateriale
 - Strø
 - Behandling syke/skadde dyr

Mattilsynet får kritikk

- Nettverk for dyrs frihet
 - Underrapportering
 - Forhåndsvarsling
 - Tette bånd til næring

Utfordringer i regelverket

- Blant det strengeste i verden
- Likevel behov for oppdatering
 - Eksempler:
 - Størrelse fødebinge
 - Klart forbud mot fiksering v fødsel
 - Mer plass for flere stimuli og et variert miljø med valgmulighet

Foto: Håvard Rignes

Utegang

Fordeler

- Rikelig plass, mye stimulans, undersøkelse, roting, lek

Foto: Dyrevernalliansen

Ulemper

- Søle, dårlig vær
- Biosikkerhet
 - Parasitter
 - Smitte - fauna inkl. villsvin

Erfaringer med økogris i 7 EU-land

- Kombinert innendørshold og beite med vekstskifte
- Bedre dyrehelse, økt robusthet, mindre aggresjon/atferdsproblemer
- Jerntilskudd unødvendig
- Høy jobbtilfredshet
- Men: Arealrevende, avrenning, gjørme i våte perioder, krever skygge, høyere spedgristap ute, tidvis arbeidsintensivt, mer krevende tilsyn/behandling, frykt for ASF

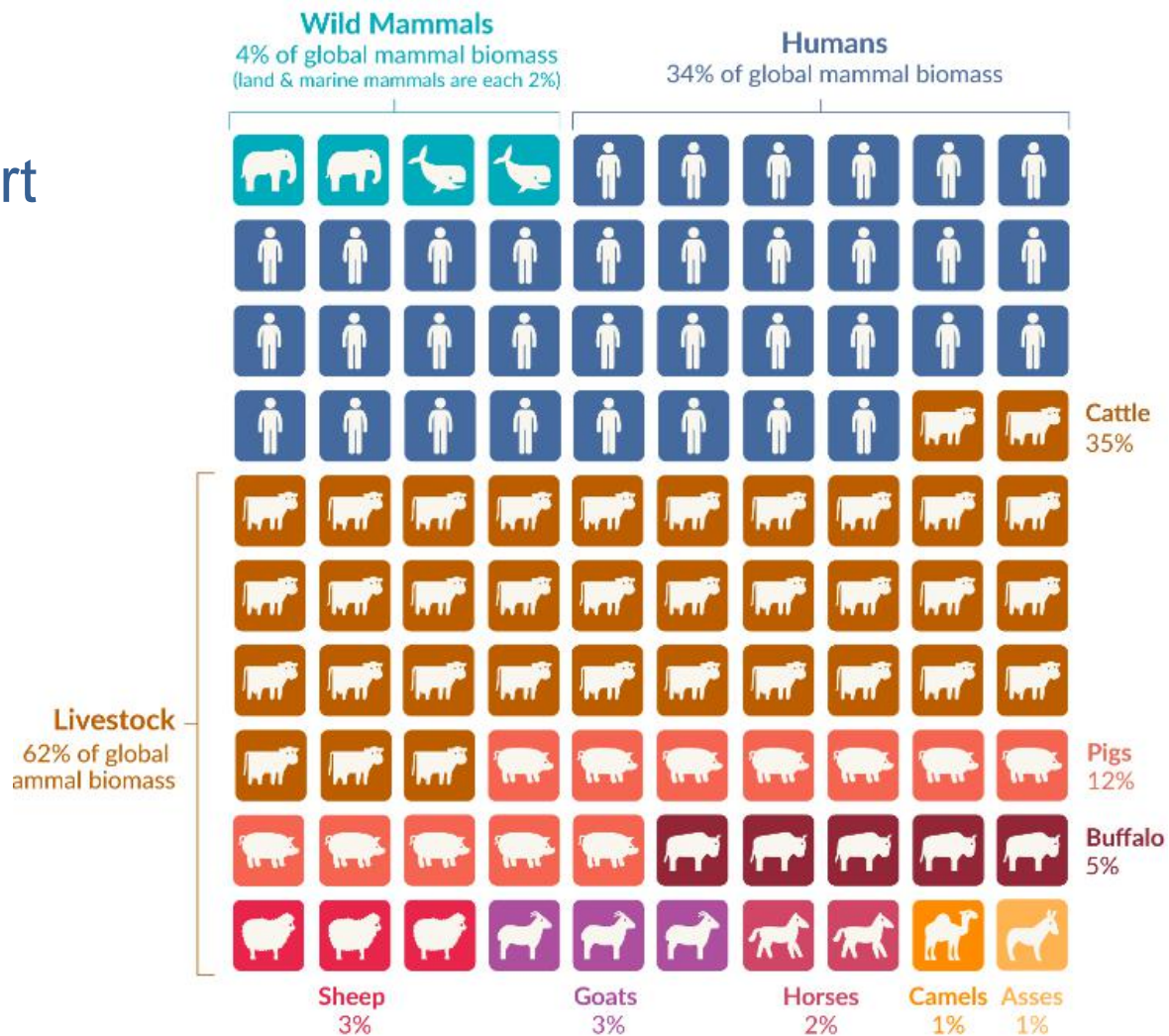

Villsvin - en trussel

Grøstad gård, Undrumsdal, Vestfold

Vi og vårt
tar stor
plass!

Helse og dyrevelferd ved utegang for gris og fjørfe, risiko for smittsomme sykdommer og mulige tiltak

NORSØK Rapport 5/2023 VOL 8

ISSBN 978-82-8202-169-2

Finansiering: Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA).

Foto: Mats Sparby, NRK

Villsvinpolitikken

Naturlig innvandring, men:

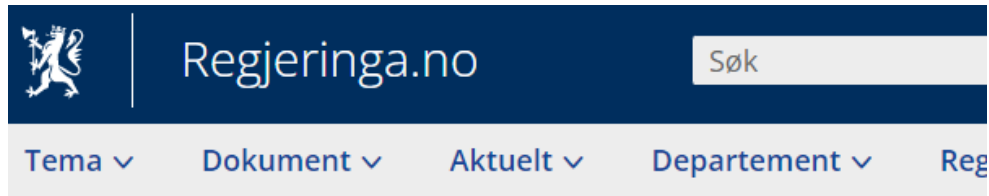
- opphav i rømt oppdrettssvin

Interessekonflikt - jegere og bønder Villsvinet

Gjør skade i jordbruket, hager
Smittereservoir

zoonoser salmonella, trikiner
Afrikansk svinepest!

Trafikkulykker
Angripe folk?

The screenshot shows the top navigation bar of the Norwegian government website. On the left is the coat of arms of Norway. To its right is the text "Regjeringa.no". Further right is a search bar with the text "Søk". Below the search bar is a horizontal menu with the following items: "Tema", "Dokument", "Aktuelt", "Departement", and "Reg".

[Forsida](#) • [Aktuelt](#) • [Nyheiter](#)

Mål om å utrydde villsvin

Nyheit | Dato: 02.02.2024

Mattilsynet og Miljødirektoratet har overlevert ein revidert handlingsplan mot villsvin med tiltak for å nå regjeringas mål om å utrydda villsvin i Noreg.

Den auka innsatsen mot villsvin vart vedteke etter utbrotet av afrikansk svinepest hjå villsvin i Sverige 6. september 2023. I den reviderte handlingsplanen tilrår Mattilsynet og Miljødirektoratet fleire nye tiltak i tillegg til vidareføring av tiltak som allereie er set i verk.

Realistisk å utrydde villsvinet?

- Sverige: stor bestand
- Lang felles grense
- Alternativer:
 - Kontinuerlig «krig»
 - Sperregjerde
 - Leve med det, bestandskontroll

Fra svensk McDonalds

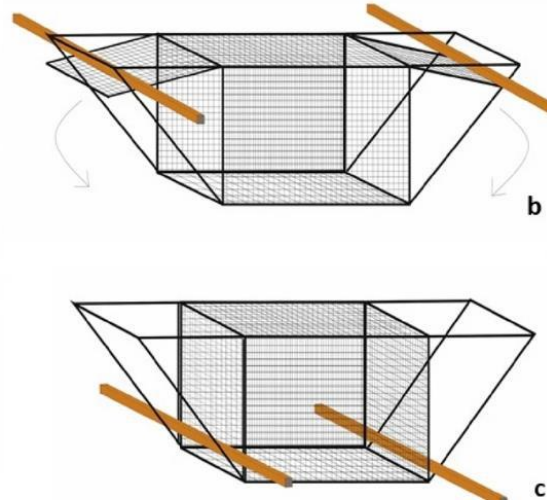
Villsvin og dyrevelferdsloven

- Beskyttet av dyrevelferdsloven
 - Fremme god velferd og respekt for dyr
- Tilkjent egenverdi
 - Gjelder tross negativ nytteverdi
- «Fremmed art», «skadedyr», «svartelistet», «trussel», «farlig»
- Påvirker våre holdninger

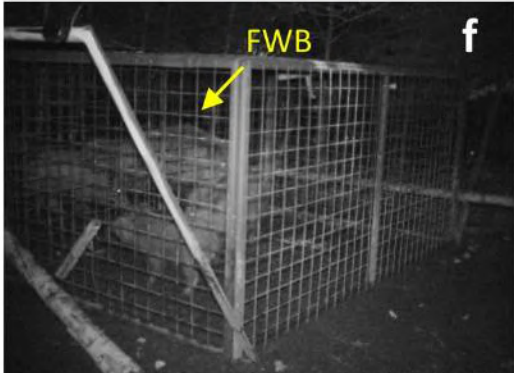
Villsvin og vilt- / jaktregelverk

- Definert som storvilt
- Lov å bruke kunstig lys ved ettersøk, på åte og i åpent terreng
- Lov å bruke felle som fanger dyret levende, tilsyn 2 g/d + elektronisk varslings + forhåndsvarslings til kommunen
- Jakttid hele året
- 415 felt i jaktåret 2022/-23
- Skuddpremie
- Villsvinpurke m dieunger er fredet
- Villsvinunger kan avlives
- Ikke tillatt med «løs, på drevet halsende hund»
- Diskuteres jegerlønn/statlig jakt
- Diskuteres økt bruk av lys

Fangstfelle for villsvin

Masilkova et al., 2021: Observation of rescue behaviour in wild boar (*Sus scrofa*)

- Tamgris: Nyttedyr
- Villsvin: Skadedyr
- Skadedyr, fare for
 - Mister respekt
 - Hensikten - utryddelse - heller middelet

Min vurdering: moderere retorikk

- Ikke utryddelse som mål, men
- Bestandskontroll
- Redusere mulige konsekvenser
- Økte ressurser rettet mot mennesker som kilde til ASF-smitte

Fra Store norske leksikon

Takk for meg

(Alle svin er ikke like)

